

materialen glas en staal wilde demonstreren, en de model-fabriek van Walter Gropius en Adolf Meyer met een meer funktionele grondslag, zij het nog op een streng axiale plattegrond en met een zwaar symmetrisch front.

Na de eerste wereldoorlog was er nauwelijks sprake van bouw-aktiviteit en ontstonden er van een aantal architecten "visionaire" tekeningen. De gehele kulturele situatie onderging een toenemende politieke gerichtheid, waarbij ook te denken valt aan het expressionistische protest van groepen als de "Blaue Reiter" en "Die Brücke". Uit de overeenstemming van de kulturele avant-garde en politieke vooruitstrevendheid ontstonden de "Arbeitsrat für Kunst" en de "Novembergruppe", welke laatste terug te voeren is tot vooroorlogse publikaties als "Aktion" en "Revolution". In principe zochten de visionaire architecten naar een komplette vrijheid van expressie, daarbij smachtend naar een utopische samenleving waarin revolutionaire politiek zou samengaan met de "totale kunst" van het bouwen.

De eerder genoemde samenhang met groepen als de "Blaue Reiter" komt tot uitdrukking bij de schetsen van Mendelsohn in een soortgelijke vormtaal, het religieuze karakter en de lyrische pathos. Zijn Einsteinturm (Potsdam 1920, afb. 2) is een van de hoogtepunten van de expressionistische architectuur en het vormt een demonstratie van de houding die men aannam tegenover een nieuw materiaal als beton: de toepasbaarheid ervan als skulptureel materiaal ten behoeve van een plastische dynamiek.

Misschien ook als reactie op de teleurstellende maatschappelijke ontwikkeling kreeg in de twintiger jaren het functionalisme meer de overhand. Dat daarin echter nog invloeden van het expressionisme werkzaam bleven blijkt treffend uit de houtsnede van Feininger waarmee het eerste Bauhaus-manifest werd geïllustreerd, die de verwantschap van het Bauhausidee met de middeleeuwse Bauhütten uitdrukt.